

การจัดการเชิงพุทธกับงานบัญชีของวัด : แนวทางพุทธบัญชี เพื่อความโปร่งใสและยั่งยืน*

BUDDHIST MANAGEMENT AND TEMPLE ACCOUNTING : A BUDDHIST ACCOUNTING FRAMEWORK FOR ENSURING TRANSPARENCY AND SUSTAINABILITY

พระปลัดณพงษ์กร กนตวณโณ (ปิ่นทอง)¹ และ พระสมุห์อาคม อาคมธีโร (กุญแจนาค)²

Phra Palad Napongsakorn Kantavano (Pinthong)

วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phetchaburi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Saokum.sai@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

วัดในพระพุทธศาสนาเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้น กิจการและทรัพย์สินของนิติบุคคล ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการปกครองดูแล ก็คือ เจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการจัดให้ไวยว้จกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีเงินรับจ่ายและคงเหลือ ทั้งนี้ ให้เจ้าอาวาสตรวจตราดูแลให้เป็นไป โดยเรียบร้อยและถูกต้อง แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งยังขาดระบบบัญชีที่เป็นมาตรฐานและชัดเจน พระภิกษุขาดความรู้ด้านการบัญชีและการบริหารจัดการ ขาดบุคลากรสนับสนุนที่มีความเชี่ยวชาญ และขาดการมีส่วนร่วมของญาติโยมในการตรวจสอบ จึงเป็นปัจจัยที่ต้องนำหลัก “พุทธบัญชี” เข้ามาช่วยบริหารจัดการ โดยการพัฒนาคุณธรรมและความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน สร้างความร่วมมือและบรรยากาศที่ดีในการทำงาน รวมทั้งปลูกฝังทัศนคติที่ดีในการทำงาน เน้นความรักในงาน ความขยันเอาใจใส่ และการใช้ปัญญาวิเคราะห์งานอย่างรอบคอบ เพื่อรักษาคุณภาพและความโปร่งใสของข้อมูลบัญชี การบริหารงานที่สมดุลทั้งด้านคุณธรรมและประสิทธิภาพการน้อมนำหลักธรรมทั้งสามมาช่วยให้การจัดการบัญชีวัดเป็นระบบ มีธรรมาภิบาล โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้นด้วยแนวทางที่กล่าวมาจึงนำมาสู่ผลลัพธ์ของการทำบัญชีเชิงพุทธ งานบัญชีที่ยั่งยืนสร้างความไว้วางใจในชุมชน เสริมสร้างความน่าเชื่อถือของวัด และสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

คำสำคัญ: การจัดการเชิงพุทธ, งานบัญชีของวัด, ความโปร่งใสและยั่งยืน

* Received 21 June 2025; Revised 27 June 2025; Accepted 30 June 2025

Abstract

In Buddhism, temples are recognized as legal entities under the law. Therefore, the operations and assets of such legal entities must be governed responsibly. The abbot is responsible for overseeing and appointing the temple steward or the person in charge of managing the temple's benefits to keep records of the temple's income and expenses. At the end of each calendar year, accounts of income, expenses, and balances must be prepared. The abbot must supervise and ensure that these processes are conducted properly and accurately. However, recurring problems include the lack of a standardized and clear accounting system, insufficient knowledge of accounting and management among monks, a shortage of qualified support personnel, and limited participation of laypeople in auditing. These factors highlight the need to apply the principles of "Buddhist Accounting" to assist in management. This involves developing the morality and capabilities of personnel, fostering cooperation and a positive working atmosphere, and cultivating good attitudes towards work. Emphasis is placed on love for the work, diligence, careful attention, and using wisdom to analyze tasks thoroughly in order to maintain the quality and transparency of accounting data. Management should be balanced in terms of morality and efficiency by integrating the threefold principles of Buddhism to help create a systematic, ethical, transparent, and auditable accounting system for temples. This is a critical factor for long-term sustainability. Therefore, the aforementioned approach leads to the outcome of Buddhist accounting: sustainable accounting work that builds trust within the community, enhances the credibility of the temple, and supports effective and equitable resource management.

Keywords: Buddhist Management, Temple Accounting, Ensuring Transparency and Sustainability

บทนำ

การจัดการเชิงพุทธกับงานบัญชีของวัด เป็นกระบวนการจัดการด้านการเงิน การบัญชี และทรัพย์สินของวัด โดยอิงหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยเน้นความซื่อสัตย์ โปร่งใส มีจริยธรรม และรับผิดชอบต่อสาธารณชน งานบัญชีในที่นี้จึงไม่ใช่เพียงการจัดทำ

รายรับรายจ่ายตามระบบบัญชีเท่านั้น แต่รวมถึงการดำเนินการให้สอดคล้องกับคุณธรรมเพื่อความยั่งยืนของวัด และการสร้างความเชื่อมั่นของญาติโยมที่มีส่วนร่วมในการบริจาคและสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของวัด หากกล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเชิงพุทธกับงานบัญชีของวัดมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการวัด กล่าวคือ

1) สร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้ การจัดทำบัญชีวัดตามแนวทางพุทธบัญชี ช่วยให้ข้อมูลทางการเงินของวัดถูกต้อง เปิดเผย และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อความคาดหวังของญาติโยมและสังคมในการบริหารจัดการเงินทานอย่างเหมาะสม

2) เสริมสร้างธรรมาภิบาลในองค์กรสงฆ์ แนวทางพุทธบัญชีช่วยส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลในวัด โดยเฉพาะในด้านความโปร่งใส (Transparency) ความรับผิดชอบ (Accountability) และความร่วมมือมีส่วนร่วม (Participation) 3) ส่งเสริมจริยธรรมทางการเงินในพระพุทธศาสนา การใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการบัญชี ช่วยให้พระภิกษุและผู้ที่เกี่ยวข้องมีจิตสำนึกในความถูกต้องและเป็นธรรม ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจากทรัพย์สินของวัด

4) วางรากฐานเพื่อความยั่งยืนของวัด การจัดการบัญชีที่ดีทำให้วัดสามารถวางแผนใช้จ่ายและพัฒนากิจกรรมต่างๆ ได้อย่างยั่งยืน ลดการพึ่งพาการบริจาคแบบไม่เป็นระบบ และสามารถจัดการทรัพยากรเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง

5) เป็นต้นแบบให้แก่ชุมชนและองค์กรอื่น วัดที่มีระบบบัญชีที่โปร่งใสและยึดหลักธรรม สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชนหรือองค์กรอื่นในด้านการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล (พระปลัดบรรจง วิสารโท (บุญเพ็ง), 2566)

แม้ว่าการจัดการเชิงพุทธกับงานบัญชีของวัดจะมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและความยั่งยืนในการบริหารจัดการทรัพยากรของวัด แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่เป็นข้อจำกัดต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1) ขาดระบบบัญชีที่เป็นมาตรฐานและชัดเจน โดยวัดส่วนใหญ่ไม่มีแนวทางหรือรูปแบบบัญชีที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทำให้การบันทึกรายรับรายจ่ายแตกต่างกันไปตามแต่ความเข้าใจของพระหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง บางวัดอาจใช้วิธีการบันทึกแบบง่ายๆ ขาดความครบถ้วน และไม่สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้

2) พระภิกษุขาดความรู้ด้านการบัญชีและการบริหารจัดการ ซึ่งพระภิกษุจำนวนมากไม่ได้รับการอบรมด้านการจัดการเชิงระบบหรือความรู้ทางบัญชี ทำให้ขาดทักษะในการวางแผน งบประมาณ การจัดทำรายงานทางการเงิน และการใช้เครื่องมือที่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดข้อผิดพลาดในการบริหารจัดการ

3) ขาดบุคลากรสนับสนุนที่มีความเชี่ยวชาญ ทั้งนี้วัดบางแห่งไม่มีบุคลากรฝ่ายฆราวาสที่มีความรู้ด้านบัญชีมาช่วยเหลือ และมักต้องพึ่งพาพระภิกษุผู้จำพรรษาเป็นหลัก ทำให้เกิดภาระงานเกินความสามารถ และเสี่ยงต่อความไม่ถูกต้องของข้อมูล

4) ขาดการมีส่วนร่วมของญาติโยมในการตรวจสอบ แม้ญาติโยมจะเป็นผู้มีส่วนในการสนับสนุนทรัพยากรของวัด แต่กลับมีบทบาทน้อยในกระบวนการตรวจสอบหรือกำกับดูแลบัญชีวัด ขาดกลไกการมีส่วนร่วมที่เป็นระบบ ทำให้ความโปร่งใสไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

5) ระบบการจัดการของวัดยังยึดติดกับแนวทางดั้งเดิม โดยวัดหลายแห่งยังคงบริหารจัดการด้วยระบบจารีตประเพณีเดิมที่ไม่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือแนวคิดสมัยใหม่ เช่น การจัดเก็บข้อมูลด้วยมือ การไม่ใช้ซอฟต์แวร์บัญชี และไม่มีระบบติดตามผล เป็นต้น ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์หรือวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6) ขาดการบูรณาการหลักธรรมกับการจัดการทางโลก แม้จะมีการกล่าวถึง “พุทธบัญชี” แต่ในทางปฏิบัติมักแยกหลักธรรมออกจากการจัดการทางบัญชี ไม่สามารถนำหลักธรรมมาเชื่อมโยงกับวิธีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมได้ (จารุณี สิงหกุล และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2563)

จึงสรุปได้ว่า การจัดการเชิงพุทธกับงานบัญชีของวัด หมายถึง การบริหารจัดการด้านการเงินและทรัพย์สินของวัดโดยยึดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง เพื่อให้เกิดความโปร่งใส มีจริยธรรม และความรับผิดชอบ โดยไม่เน้นเพียงการบันทึกรายรับรายจ่ายตามระบบบัญชี แต่รวมถึงการดำเนินการอย่างมีคุณธรรมเพื่อความยั่งยืนของวัดและความเชื่อมั่นของสาธารณชน มีความสำคัญเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือในการบริหารทรัพยากรวัด ส่งเสริมธรรมาภิบาลในองค์กรสงฆ์ เช่น ความรับผิดชอบและความมีส่วนร่วม พัฒนาจริยธรรมทางการเงินในกิจการคณะสงฆ์ สนับสนุนความยั่งยืนของวัดในระยะยาวทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม และที่ผ่านมายังพบปัญหาในหลายมิติ คือขาดระบบบัญชีที่มีมาตรฐานเดียวกันในระดับวัด พระภิกษุขาดความรู้และทักษะด้านบัญชีและการบริหาร ไม่มีบุคลากรหรือผู้ช่วยที่มีความเชี่ยวชาญด้านบัญชี ขาดกลไกการมีส่วนร่วมและตรวจสอบจากญาติโยม

นิยามของการจัดการเชิงพุทธในบริบทของการบัญชี

การบริหารจัดการแนวพุทธเป็นความพยายามในการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์กับวิชาสมัยใหม่ ทั้งนี้ เพราะพุทธธรรมเป็นนามธรรมสูงกว่าความรู้สมัยใหม่ใดๆ พุทธธรรมจึงสามารถครอบคลุมทั้งวิทยาศาสตร์และ สังคมศาสตร์ได้ทั้งหมด ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงหลักธรรมที่นำมาพัฒนาคนที่ทำหน้าที่การเงิน คณะที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ต้องมีหลักในการบริหารตนเองเสียก่อน ซึ่งสิ่งที่สำคัญ ประการหนึ่งคือหลักคุณธรรม ได้แก่ ปาปณิกธรรม 3 (อง.ตัก. 20/459/146) กล่าวคือ 1) จักขุมา หมายถึง ปัญญาองการไกล ผู้ทำบัญชีวัดต้องมีวิสัยทัศน์

มองเห็นผลระยะยาวของการจัดการการเงิน เช่น การวางแผนรายรับรายจ่าย การเตรียมการเพื่อการบูรณะวัด การจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด ไม่มองเพียงระยะสั้นหรือปัจจุบันเท่านั้น 2) วิธูโร หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในงานบัญชีอย่างถูกต้อง เช่น การลงบัญชีรับ-จ่าย การจัดทำรายงานทางการเงิน การปฏิบัติตามระเบียบของทางการ หรือองค์การศาสนาได้อย่างถูกต้องและเป็นมืออาชีพ และ 3) นิสสัยสัมปันโน หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี ผู้ทำบัญชีวัดต้องมีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถประสานงานกับพระภิกษุ เจ้าหน้าทีวัด ญาติโยม หรือหน่วยงานราชการได้อย่างราบรื่น มีความน่าเชื่อถือ และสามารถร่วมมือกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

2. การบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านการเงินและบัญชี มุ่งเน้น คำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในเรื่องของหลักการสงเคราะห์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน หลักการยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้นั้นนั้น คือ สังคหัตถุธรรม มีอยู่ 4 ประการ (ที.ปา. 11/140/167) ได้แก่ 1) ทาน คือ การมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้ข้อมูล การให้ความช่วยเหลือกันในงานบัญชีโดยไม่ปิดบัง การเสียสละเวลาและแรงเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของวัด ไม่ยึดติดหน้าที่แยกฝ่ายจนเกินไป 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ในกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเงินและเอกสาร ซึ่งอาจมีความเห็นต่างหรือความเข้าใจไม่ตรงกัน การพูดอย่างสุภาพ ฟังกันด้วยเหตุผล และหลีกเลี่ยงการตำหนิรุนแรง จะช่วยให้บรรยากาศการทำงานร่วมกันดีขึ้น และลดความขัดแย้ง 3) อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นให้ การลงมือทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม ช่วยกันตรวจสอบเอกสารบัญชี ช่วยเสนอแนะทางพัฒนาระบบงานบัญชี หรือแบ่งเบาภาระของผู้อื่นเมื่อมีเวลาหรือความสามารถ ไม่ทำเฉพาะหน้าที่ของตนเองเท่านั้น และ 4) สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ การไม่ถือตัว ไม่แบ่งชนชั้น ไม่เลือกปฏิบัติ และทำตนให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุ เจ้าหน้าที หรือญาติโยมต่างก็มีส่วนร่วมในงานด้วยความเคารพและเท่าเทียมกัน ทำให้การทำงานบัญชีเป็นไปอย่างราบรื่น โปร่งใส และร่วมมือกันได้อย่างยั่งยืน

3. การทำงานให้มีประสิทธิภาพตามหลักอิทธิบาท กล่าวคือ หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จ หรือทางสู่ความสำเร็จ มีองค์ประกอบ 4 ประการ (ที.ปา. 11/231/233) คือ 1) ฉันทะ คือ มีใจรัก ผู้ทำบัญชีวัดควรมีใจรักในหน้าที่ของตน ไม่มองว่างานบัญชีเป็นเพียงภาระ แต่เห็นคุณค่าและความสำคัญของการทำบัญชีให้โปร่งใส เป็นระเบียบ ซึ่งจะส่งผลให้ตั้งใจทำงานด้วยความสมัครใจ และทำด้วยความเต็มใจเสมอ 2) วิริยะ คือ พากเพียรทำ แม้งานบัญชีจะต้องทำซ้ำ ๆ หรือต้องละเอียดรอบคอบมาก ผู้รับผิดชอบต้องมีความพากเพียร ไม่ทอดอวย ขยันตรวจสอบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ และพร้อมเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบบัญชีหรือข้อกำหนดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 3) จิตตะ คือ จดจำจ่อจิต การทำบัญชีต้องอาศัยความ

ระมัดระวังสูง จึงต้องใช้สมาธิและความจดจ่อในการทำงาน การลงรายการ การจัดทำรายงาน หรือการเก็บรักษาเอกสาร ต้องทำด้วยความตั้งใจ ไม่สะเพร่า เพื่อป้องกันข้อผิดพลาด และ 4) วิมังสา คือ วินิจวิจัยการใช้ปัญญาในการตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ความถูกต้องของรายการ บัญชี การหาสาเหตุเมื่อยอดไม่ตรง การปรับปรุงวิธีการทำงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมถึงการพัฒนาระบบบัญชีให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใсыิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปการจัดการงานบัญชีวัดอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส สามารถอาศัย หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นแนวทาง ได้แก่ ปาปนิชธรรม เพื่อพัฒนาตนให้มีวิสัยทัศน์ ความเชี่ยวชาญ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี, สังคหวัตถุธรรม เพื่อสร้างความร่วมมือในการทำงานกับผู้อื่น ด้วยน้ำใจ วาจาสุภาพ การช่วยเหลือ และความเสมอภาค และ อิทธิบาท 4 เพื่อปลูกฝังใจรักในงาน มีความเพียร ใส่ใจ และวิเคราะห์งานอย่างรอบคอบ หลักธรรมเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้งาน บัญชีวัดเป็นระบบ โปร่งใส และยั่งยืน

ลักษณะงานบัญชีของวัด

“งานบัญชีของวัด” เป็นการรับและการเก็บรักษาเงินของวัดและการทำบัญชี เป็นงานการศาสนสมบัติของวัดงานหนึ่ง ซึ่งอยู่ในความดูแลและจัดการของเจ้าอาวาส ในกฎกระทรวง การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด พ.ศ. 2564 ออกตามความในพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ข้อ 5-6 ได้ระบุไว้โดยชัดเจน ผู้เขียนจึงขอเรียนวิธีปฏิบัติเป็น 3 วิธี (เสาร์คำ ใส่แก้ว และภัสสนันท์ พ่วงเถื่อน, 2563) คือ

1. วิธีรับและเก็บรักษาเงินของวัด โดยแบ่งเป็น ประการที่หนึ่ง วิธีรับเงินของวัด การรับเงินผลประโยชน์ไม่ว่ากรณีใด ๆ วัดจะต้องออกใบเสร็จรับเงิน แสดงการรับทุกครั้ง แล้วจึงนำยอดเงินตามใบเสร็จนั้นเข้าบัญชีรับและลงเลขที่ใบเสร็จไว้ในบัญชีรับอีกครั้ง แม้การรับดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารเข้าบัญชีรับ ก็ต้องปฏิบัติเช่นเดียวกัน สำหรับอนุโมทนาบัตรจะมีหรือไม่ก็ได้ ส่วนการรับเงินการกุศล ควรออกอนุโมทนาบัตรแล้วลงบัญชีรับและอ้างเลขที่อนุโมทนาบัตรในบัญชีรับอีกครั้งหนึ่ง ประการที่สอง วิธีเก็บรักษาเงินของวัด วัดจะเก็บรักษาเงินผลประโยชน์ของวัดเองได้เพียง 3,000 บาท ส่วนที่เกิน 3,000 บาทให้นำฝากกรมการศาสนา จังหวัด อำเภอ ธนาคาร หรือนิติบุคคลที่กรมการศาสนาให้ความเห็นชอบ ทางปฏิบัตินั้น ควรฝากธนาคารโดยระบุชื่อบัญชีว่า “วัดอะไร” หรือว่า “เงินของวัดอะไร” อย่าฝากเป็นชื่อเจ้าอาวาส หรือใคร ๆ การเบิกเงินจากธนาคาร ควรกำหนดเงื่อนไขให้ลงนามร่วมกัน 3 คน คือ เจ้าอาวาส 1 ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ 1 ผู้ที่เจ้าอาวาสเห็นควร 1 จึงถอนได้ หรือเมื่อฝากลงนามร่วมกัน 3 คน เมื่อจะถอนลงนาม 2 ใน 3 มีเจ้าอาวาสเป็นหลัก ส่วนเงินการกุศล ให้เก็บรักษาตามความประสงค์ของผู้บริจาค ถ้าผู้บริจาคมิได้แจ้งความประสงค์ไว้ ควรอนุโลมตามการเก็บรักษาเงินผลประโยชน์ของวัด

2. วิธีทำบัญชีรับจ่าย ให้เจ้าอาวาสมอบให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัด จัดทำบัญชีรับจ่ายประจำเดือน โดยใช้แบบกรมการศาสนา ทุกเมื่อสิ้นเดือน ให้รวบรวมยอดรับจ่ายหักยอดคงเหลือและยอดยกไปเดือนต่อไป ผู้ทำบัญชีลงนามรับ รองแล้ว เสนอเจ้าอาวาสตรวจและควรให้ตรวจทุกเดือน วัดใหญ่ ๆ มีรายรับรายจ่ายมากอาจมีบัญชีรับจ่ายหลายเล่มตามประเภทแรงงาน หรืออาจใช้บัญชีรับจ่ายแบบทั่วไป เพื่อให้ความสะดวกในการจัดทำบัญชีก็ได้

3. วิธีทำบัญชีงบประมาณ เจ้าอาวาสต้องตั้งให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัด จัดทำบัญชีงบประมาณแบบ ศบว.6 ตัดยอดวันที่ 31 ธันวาคม โดยปฏิบัติต่อไปนี้ ประการที่หนึ่ง แยกรายรับทั้งปีออกเป็นประเภท เช่น ยอดเงินยกมาจากรายเก่า, เงินค่าเช่า, เงินค่าบำรุง, เงินค่าดอกเบี้ย, เงินการกุศลต่าง ๆ และรายรับอื่น ๆ แต่ละประเภทเป็นเงินเท่าใดและรวมทุกประเภทเป็นเงินเท่าใด ประการที่สอง แยกรายจ่ายทั้งปีออกเป็นประเภท เช่น ค่าก่อสร้างและบูรณะ, ค่าตอบแทน, ค่าภาษี, ค่าน้ำประปา-ไฟฟ้า-โทรศัพท์, ค่าคนงานวัด และรายจ่ายอื่น ๆ แต่ละประเภทเป็นเงินเท่าใด และรวมทุกประเภทเป็นเงินเท่าใด ประการที่สาม เมื่อหักแล้ว คงเหลือเงินเท่าใด และประการสุดท้าย เงินที่เหลือ เป็นเงินสดเท่าใด ผากระทบการไหน เท่าใด เมื่อจัดลงรายการในบัญชีงบประมาณเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้จัดทำบัญชีลงนามรับรอง แล้วเสนอเจ้าอาวาสลงนาม และเก็บไว้ให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงการจัดทำบัญชีวัด จึงมีคำถามต่อว่า เงินประเภทใดบ้างที่ต้องนำมาเข้าบัญชีวัด โดยคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร (2564) กล่าวถึง “การจัดทำบัญชีวัด” วัดจะต้องแยกเงินของวัดออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรก เงินผลประโยชน์ ได้แก่ เงินที่ได้มาจากการจัดประโยชน์ของวัด เช่น เงินค่าเช่า ค่าผาติกรรม ดอกเบี้ย ส่วนลด เงินค่าบำรุง เงินค่าขายสิ่งของ เงินค่าชดเชยและเงินค่าปรับ และเงินใด ๆ ที่เป็นส่วนที่กองงนขึ้นจากศาสนสมบัติของวัด ประเภทที่สอง เงินการกุศล ได้แก่ เงินที่มีผู้บริจาคเจาะจงการกุศลอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น บริจาคเป็นค่าภัตตาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าก่อสร้างถาวรวัตถุของเจ้าภาพ เงินบำรุงพระอาพาธ และเงินอื่น ๆ ในลักษณะเช่นนี้

ส่วนเงินบดที่มีผู้บริจาคให้แก่วัด เพื่อให้ตนได้มาซึ่งสิทธิในการแสวงหา ประโยชน์จากวัดจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ต้องนับว่าเป็นเงินผลประโยชน์ของวัด ทั้งสิ้นและผู้ใดจะอ้างเอาจำนวนเงินที่ตนบริจาคทำบุญกับวัดมาเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน หรือเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแลกเปลี่ยน เพื่อให้ตนได้มาซึ่งสิทธิในการแสวงหาผลประโยชน์จากวัดหาได้ไม่ และการรับเงินการกุศล วัดจะต้องออกใบอนุโมทนาบัตรให้แก่ผู้บริจาค ส่วนการรับ เงินผลประโยชน์ วัดจะต้องออกใบเสร็จรับเงินทุกครั้ง ทุกรายการ เมื่อออกใบเสร็จรับเงิน ให้แก่ผู้ชำระเงินแล้ว วัดจะออกใบอนุโมทนาบัตรต่างหากหรือไม่ก็แล้วแต่ทางวัดจะเห็นสมควร ใบเสร็จรับเงินให้ใช้แบบที่กำหนดไว้ตามกฎหมายกระทรวงฯ

กล่าวโดยสรุป ลักษณะงานบัญชีของวัดเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกรายรับรายจ่าย การจัดทำรายงานทางการเงิน และการเก็บรักษาหลักฐานทางบัญชีอย่างเป็นระบบ

เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับหลักธรรมวินัย งานบุญชีวิตต้องอาศัยความซื่อสัตย์ รอบคอบ และความรู้ความเข้าใจด้านการเงิน การประสานงานกับหลายฝ่ายอย่างสุภาพและมีธรรมาภิบาลก็เป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อความไว้วางใจของญาติโยม และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือของวัดในฐานะศูนย์กลางแห่งศรัทธาและคุณธรรม

ความโปร่งใสของงานบุญชี

คำว่า “ความโปร่งใส” หรือภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า “Transparency” ถือเป็น 1 ในองค์ประกอบทั้ง 6 ของหลักธรรมาภิบาล โดยสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พุทธศักราช 2542 ได้เสนอเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลที่ทุกส่วนราชการต้องยึดถือปฏิบัติ มี 6 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2544) คือ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักความโปร่งใส 3) หลักความรับผิดชอบ 4) หลักความคุ้มค่า 5) หลักการมีส่วนร่วม และ 6) หลักคุณธรรม โดยมีนักวิชาการให้ความหมายของ คำว่า “ความโปร่งใส” ไว้มากมาย กล่าวคือ เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกระบบให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวก มีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ และยังคงกล่าวอีกว่า เป็นการสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ จำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียน หรือสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการมีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับ ส่วนราชการมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2544) ยังมีนักวิชาการกล่าวว่า “ความโปร่งใส” เป็นการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงาน การตัดสินใจ ผลการดำเนินงาน เป็นต้น (จรัส สุวรรณมาลา, 2546) ในขณะที่สำนักวิชาการทางต่างประเทศอย่าง United Nations Development Programmer (UNDP) ได้ให้ความหมายคำว่า “ความโปร่งใส” หมายถึง กระบวนการทำงาน กฎเกณฑ์ กติกาต่าง ๆ มีความเปิดเผยตรงไปตรงมาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สามารถถ่ายโอนได้อย่างอิสระ ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะของทางราชการได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2561) สำหรับเกณฑ์การวัดความโปร่งใส สถาบันพระปกเกล้า (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2545) ได้เสนอไว้ประกอบด้วย 4 หลักการ ดังต่อไปนี้

1. ความโปร่งใสด้านโครงสร้าง ประกอบด้วย การตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง เช่น มีคณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการสอบสวน เป็นต้น โปร่งใสเห็นระบบงานทั้งหมดได้อย่างชัดเจน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รับรู้การทำงาน มีเจ้าหน้าที่มาด้วยระบบคุณธรรมมีความสามารถสูงมาอยู่ใหม่มากขึ้น มีการตั้งกรรมการหรือหน่วยงานตรวจสอบขึ้นมาใหม่ และมีฝ่ายบัญชีที่เข้มแข็ง

2. ความโปร่งใสด้านให้คุณ ประกอบด้วยการมีค่าตอบแทนพิเศษในการปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จ มีค่าตอบแทนเพิ่มสำหรับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ มีค่าตอบแทนพิเศษให้กับเจ้าหน้าที่ที่ซื่อสัตย์ มีมาตรฐานเงินเดือนสูงพอเพียงกับค่าใช้จ่าย

3. ความโปร่งใสด้านการให้โทษ ประกอบด้วยการมีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ มีวิธีการพิจารณาโทษผู้ทำผิดอย่างยุติธรรม มีการลงโทษจริงจัง หนักเบาตามเหตุแห่งการกระทำผิด มีระบบการฟ้องร้องผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ หัวหน้างานลงโทษผู้ทุจริตอย่างจริงจัง มีการปรามผู้ส่อทุจริตให้เลิกความพยายามทุจริต มีกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็ว และ

4. ความโปร่งใสด้านการเปิดเผย ประกอบด้วยการที่ประชาชนได้เข้ามารับรู้การทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบ ประชาชนและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดหา การให้สัมปทานการออกกฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ประชาชน สื่อมวลชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ได้มีโอกาสควบคุมฝ่ายบริหารโดยวิธีการต่าง ๆ มากขึ้น มีการใช้กลุ่มวิชาชีพภายนอก เข้ามาร่วมตรวจสอบ

ทั้งนี้ ความโปร่งใส ในบริบทของงานบัญชี จึงเป็นการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินอย่างตรงไปตรงมา ครบถ้วน ถูกต้อง และตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในบริบทของวัด ความโปร่งใสของงานบัญชีมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ 1) การบันทึกข้อมูลทางบัญชีอย่างถูกต้องและเป็นระบบ รายรับ รายจ่ายของวัดต้องมีการบันทึกอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ และใช้หลักการบัญชีที่เป็นที่ยอมรับ เช่น การใช้สมุดบัญชีแยกประเภท การลงบัญชีตามวันที่ และมีเอกสารประกอบชัดเจน 2) การเปิดเผยข้อมูลแก่สาธารณชนวัดควรเปิดเผยรายงานทางการเงินให้ญาติโยมและประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ หรือรายงานผลการใช้จ่ายในกิจกรรมสำคัญของวัด 3) สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลาข้อมูลทางบัญชีต้องมีการจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ มีเอกสารหลักฐานครบถ้วน และเปิดโอกาสให้คณะกรรมการหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบได้เมื่อมีความจำเป็น 4) มีระบบควบคุมภายในที่ชัดเจนวัดควรมีกฎการควบคุม เช่น การมอบหมายหน้าที่แยกจากกันระหว่างผู้รับเงิน ผู้บันทึกบัญชี และผู้ตรวจสอบ เป็นต้น เพื่อป้องกันการทุจริตหรือความผิดพลาดโดยเจตนา 5) มีส่วนร่วมของคณะกรรมการวัดและญาติโยม การจัดทำบัญชีควรมีคณะกรรมการหรือผู้แทนจากญาติโยมเข้าร่วมตรวจสอบหรือให้ข้อคิดเห็น เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากสาธารณชน และ 6) รายงานผลอย่างสม่ำเสมอและตรงต่อเวลา การจัดทำรายงานทางการเงินประจำเดือน หรือประจำปี และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลอย่างตรงต่อเวลา เป็นลักษณะที่สะท้อนความโปร่งใสของวัดในเชิงการจัดการ (ศศิพร ชาญศิลป์, 2564)

กล่าวโดยสรุป ความโปร่งใสของงานบัญชี หมายถึง การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของวัดอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เกี่ยวข้อง โดยมีลักษณะสำคัญคือ บันทึกข้อมูลอย่างถูกต้องและเป็นระบบ เปิดเผยข้อมูลแก่สาธารณชนอย่าง

ชัดเจน สามารถตรวจสอบข้อมูลได้ตลอดเวลา มีกลไกควบคุมภายในป้องกันความผิดพลาดและทุจริต มีส่วนร่วมของคณะกรรมการวัดและญาติโยมในการตรวจสอบ และ รายงานผลอย่างสม่ำเสมอและตรงเวลา ลักษณะเช่นนี้ จึงช่วยให้การบริหารงานบัญชีของวัดดำเนินไปด้วยความเป็นธรรม มีธรรมาภิบาล และยั่งยืนในระยะยาว

แนวทางพุทธบัญชีเพื่อความโปร่งใสและยั่งยืน

ในปัจจุบัน งานบัญชีของวัดมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการทรัพย์สินและงบประมาณที่ได้รับจากศรัทธาญาติโยมและหน่วยงานต่าง ๆ การจัดทำบัญชีอย่างถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ จึงเป็นหัวใจสำคัญที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบและธรรมาภิบาลของวัด ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นเรื่องของเทคนิคทางบัญชีเท่านั้น หากแต่ควรดำเนินไปบนพื้นฐานของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งด้านคุณธรรมและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการน้อมนำหลัก ปาปนิกรธรรม, สังคหวัตถุธรรม และ อิทธิบาท 4 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบัญชีของวัด อันจะนำไปสู่ความโปร่งใสและความยั่งยืนอย่างแท้จริง ซึ่งผู้เขียนสามารถสังเคราะห์ได้เป็น 3 แนวทาง ดังนี้

แนวทางแรก พุทธบัญชีเพื่อความโปร่งใสและยั่งยืนตามหลักปาปนิกรธรรม การนำหลักปาปนิกรธรรมมาใช้ในการจัดการงานบัญชีของวัด เป็นแนวทางที่เน้นการพัฒนาคุณลักษณะของผู้ปฏิบัติงานให้มีความพร้อมทั้งด้านความคิด ทักษะ และจริยธรรม เพื่อให้งานบัญชีเป็นไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส และน่าเชื่อถือ (อง.ตัก. 20/459/146) กล่าวคือ 1) จักขุมา ผู้ทำบัญชีต้องสามารถวางแผนการเงินในระยะยาว เห็นความเชื่อมโยงระหว่างรายรับ-รายจ่ายกับพันธกิจของวัด เพื่อการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน 2) วิรูโร ต้องมีความรู้ด้านบัญชีอย่างถูกต้อง เข้าใจกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเงินของวัด รวมถึงสามารถจัดทำรายงานและตรวจสอบเอกสารได้อย่างมีอาชีพ และ 3) นิสสยสัมปันโน สามารถประสานงานกับคณะสงฆ์ เจ้าหน้าที่วัด ญาติโยม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างราบรื่น ด้วยความสุภาพจริงใจ และน่าไว้วางใจ

แนวทางที่สอง พุทธบัญชีเพื่อความโปร่งใสและยั่งยืนตามหลักสังคหวัตถุธรรม แนวทางที่ส่งเสริมความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างบุคคลในงานบัญชีวัด โดยเฉพาะเมื่อมีหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำบัญชี ซึ่งช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างราบรื่น โปร่งใส และยั่งยืน (ที.ปา. 11/140/167) กล่าวคือ 1) ทาน ผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำบัญชีวัดควรมีน้ำใจพร้อมแบ่งปันข้อมูลและช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่ โดยไม่ปิดบังหรือกักเก็บข้อมูลที่สำคัญ เพื่อสร้างความโปร่งใสและความไว้วางใจในระบบบัญชี 2) ปิยวาจา การสื่อสารระหว่างทีมงานบัญชีต้องใช้ถ้อยคำสุภาพ อ่อนโยน และให้เกียรติซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน ลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงาน 3) อตถจริยา ทุกฝ่ายต้องลงมือปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และช่วยกัน

พัฒนาระบบบัญชีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และ 4) สมานัตตา การปฏิบัติงานบัญชีต้องเป็นไปอย่างเท่าเทียม ไม่มีการเลือกปฏิบัติหรือแบ่งแยกฝ่าย ให้ทุกคนได้รับความเคารพและมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม เพื่อสร้างความยั่งยืนในความร่วมมือ

แนวทางที่สาม พุทธบัญชีเพื่อความโปร่งใสและยั่งยืนตามหลักอริยสัจธรรม เสริมสร้างทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีในการปฏิบัติงาน ทำให้งานบัญชีมีคุณภาพและไม่น่าเชื่อถือ (ที.ปา. 11/231/233) กล่าวคือ 1) ฉันทะ ผู้ทำบัญชีวัดควรมีใจรักในหน้าที่ เห็นคุณค่าของการจัดการเงินและข้อมูลทางบัญชี เพื่อสร้างความตั้งใจและความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างเต็มที่ 2) วิริยะ ต้องขยันหมั่นเพียรในการทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง แม้จะต้องเผชิญกับความท้าทายหรือรายละเอียดซับซ้อน ก็ไม่ท้อถอยและพร้อมพัฒนาตนเองเสมอ 3) จิตตะ การทำบัญชีต้องใช้สมาธิและความตั้งใจสูงในการตรวจสอบและบันทึกรายการ เพื่อป้องกันข้อผิดพลาด และรักษาความถูกต้องของข้อมูล และ 4) วิมังสา ใช้ปัญญาในการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และปรับปรุงกระบวนการบัญชีอยู่เสมอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการทำงาน

กล่าวโดยสรุป แนวทางพุทธบัญชีเพื่อความโปร่งใสและยั่งยืน ประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 แนวทาง ได้แก่ ปาปนิกรธรรม เน้นการพัฒนาคุณลักษณะผู้ทำบัญชีให้มีวิสัยทัศน์ความชำนาญเฉพาะด้าน และมนุษยสัมพันธ์ดี เพื่อสร้างความรับผิดชอบและความน่าเชื่อถือในการจัดการบัญชีวัด สังคหัตถุธรรม ส่งเสริมความร่วมมือในทีมงานด้วยน้ำใจ การสื่อสารสุภาพ การช่วยเหลือกันอย่างจริงใจ และความเสมอภาค เพื่อให้การทำงานเป็นระบบและราบรื่น และหลักอริยสัจธรรม ปลุกฝังใจรักงาน ความขยัน เอาใจใส่ และใช้ปัญญาวิเคราะห์ตรวจสอบงานบัญชีอย่างรอบคอบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใส การผสมผสานหลักธรรมทั้งสามนี้จะช่วยให้งานบัญชีวัดดำเนินไปอย่างโปร่งใส มีคุณภาพ และยั่งยืน สร้างความไว้วางใจแก่ชุมชนและญาติโยมอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ

จากการศึกษาค้นคว้าการจัดการเชิงพุทธกับงานบัญชีของวัด จึงนำมาขมวดสู่คำที่ว่า “พุทธบัญชี” การผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการบัญชีวัดอย่างครบถ้วนและสมดุล โดยองค์ความรู้สำคัญประกอบด้วย 1) การพัฒนาคุณธรรมและความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน ผู้ทำบัญชีต้องมีวิสัยทัศน์ มุ่งมั่นพัฒนาทักษะเฉพาะทาง และมีมนุษยสัมพันธ์ดี ซึ่งส่งเสริมความรับผิดชอบและความน่าเชื่อถือในงานบัญชี 2) การสร้างความร่วมมือและบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ส่งเสริมการให้ การพูดจาสุภาพ การช่วยเหลือ และความเสมอภาคในทีมงาน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน 3) การปลุกฝังทัศนคติที่ดีในการทำงาน เน้นความรักในงาน ความขยันเอาใจใส่ และการใช้ปัญญาวิเคราะห์งานอย่างรอบคอบ เพื่อรักษาคุณภาพและความโปร่งใสของข้อมูลบัญชี 4) การบริหารงานที่สมดุลทั้งด้านคุณธรรมและประสิทธิภาพการน้อมนำหลักธรรมทั้งสามมาช่วยให้

การจัดการบัญชีวัดเป็นระบบ มีธรรมาภิบาล โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้นผลลัพธ์ของการทำบัญชีเชิงพุทธ ที่อาจเกิดขึ้น คือ งานบัญชีที่ยั่งยืนสร้างความไว้วางใจในชุมชน เสริมสร้างความน่าเชื่อถือของวัด และสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

บทสรุป

การจัดการเชิงพุทธในบริบทของการบัญชี เป็นการนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการงานบัญชีของวัด เพื่อให้เกิดความโปร่งใส สุจริต และยั่งยืน ทั้งในแง่การเก็บรวบรวมข้อมูล การบันทึกบัญชี และการตรวจสอบการใช้จ่ายทรัพย์สินของวัด งานบัญชีของวัดจึงมีลักษณะเฉพาะที่ต้องคำนึงถึงธรรมเนียมปฏิบัติทางศาสนาและความไว้วางใจจากชุมชน โดยงานบัญชีต้องสะท้อนการใช้จ่ายที่ถูกต้อง ชัดเจน และตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น พระภิกษุ สามเณร และญาติโยม สิ่งที่สำคัญคือ ความโปร่งใสของงานบัญชีเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารจัดการวัด โดยมุ่งเน้นการเปิดเผยข้อมูลบัญชีอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นธรรม เพื่อป้องกันการทุจริตและสร้างความเชื่อมั่น นอกจากนี้ การจัดทำรายงานบัญชีอย่างสม่ำเสมอและการรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนยังช่วยส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบในงานบัญชี แนวทางพุทธบัญชีเพื่อความโปร่งใสและยั่งยืน จึงเป็นการผสมผสานหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้ากับระบบบัญชีที่มีมาตรฐาน การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาบริหารผู้ทำ คณะจัดทำ และหน่วยงาน ให้เป็นเป็นแนวทางการบริหารจัดการและตรวจสอบ ตลอดจนการยึดมั่นในปาณิกรรมเพื่อรักษาศีลธรรมในการทำงาน ทั้งนี้เพื่อสร้างระบบบัญชีที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของวัดและชุมชนได้อย่างยั่งยืนและน่าเชื่อถือ

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2561). การพัฒนาประชาคมเมืองเพื่อความเป็นเมืองน่าอยู่. *รัฐสภาวารสาร*, 24(9). 1-14.
- คณะกรรมการวิชาการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สถาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 25. (2564). *คู่มือการจัดทำบัญชีทรัพย์สินของวัด*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- จรัส สุวรรณมาลา. (2546). *ระบบงบประมาณและการจัดการแบบมุ่งผลสำเร็จในภาครัฐ : ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองยุคใหม่*. กรุงเทพมหานคร: ธนัวิชาการพิมพ์.
- จารุณี สิงหกุล และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2563). การพัฒนาการบริหารจัดการด้านการเงินของวัดไทยตามหลักสันติธรรมาภิบาล ศึกษากรณีวัดท่าคอยนาง อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 8(5), 1664-1679.

- ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. (2545). *โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- พระปลัด บรรจง วิสารโท (บุญเพ็ง). (2566). การพัฒนาการบริหารจัดการบัญชีทางการเงินของวัดในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 6(2), 23 – 35.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 11, 20*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศศิพร ชาญศิลป์. (2564). อิทธิพลจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี ทัศนคติการปฏิบัติงานตรวจสอบ และความเป็นมืออาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพรายงานการสอบบัญชีในมุมมองของผู้ให้บริการสอบบัญชี ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต, คณะบัญชี: มหาวิทยาลัยศรีปทุม*.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2544). *คู่มือการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.
- เสาร์คำ ไส่แก้ว และภัสนันท์ พ่วงเถื่อน. (2563). หลักธรรมาภิบาลในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี. *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา*.